

Anne Tarsalainen, kuvat Leena Markkanen

Leikkivä lapsi osana taideteosta

- Lapsi saa tunnustella rauhassa töitáni. Teokseni ei ole valmis, ennen kuin sillä on käyttäjä, sanoo lastenkulttuuriin erikoistunut kuvataiteilija Alexander Reichstein.

Helsinkiläiseen lasten- ja nuorten taidekeskus Annantaloon on ilmestynyt mitä merkellisimpiä otuksia. Jännittävintä näissä kiveä muistuttavissa Mutatis Mutandis –näyttelyn veistoksissa on se, että ne muuttavat jatkuvasti muotoaan.

- Vastaus on maagisissa magneeteissa, sanoo Alexander Reichstein, joka on rakentanut styroxista ja paperimassasta erikoisliimaa apuna käyttäen kolme perushahmoa ja yli 80 irtosa. Teknisenä assistenttina hänellä oli Martin Hackenberg.

Näyttely on jatkumoa Alexanderin kahdeksan vuotta sitten rakentamalle Bestiarium Construendum –näyttelylle. Siinäkin myyttiset olennot vaihtoivat keskenään raajoja, silmiä, korvia, pyrstöä tai sarvea, jolloin sfinksi muuttuikin merenneidoksi tai yksisarvinen hevoseksi.

- Lapsista oli jännittävää kokea se, ettei ihmisen ja eläimen välillä ollut rajaa. He saivat luoda mieleisiään sekaolentoja. Tässä näyttelyssä operoidaan kasvojen osilla, Alexander kertoo.

Alexander sanoo ammentavansa teoksiinsa ideoita kulttuurihistoriasta ja vanhoista saduista.

- Muinaisissa tarinoissa ihminen saattoi muuttua eläimeksi ja päinvastoin. Ihmiset myös palvoivat eläimiä.

Alexander kannustaa lapsia kokeilemaan, koskettamaan ja rakentamaan.

- Oli ilo nähdä, kuinka näkövammaisen pieni poika rakensi itseään suuremman teoksen. Hän oivalsi tunnustelemalla hyvin nopeasti, mistä kohdista veistospalat saa liitettyä yhteen.

Puhuvasta munasta Picasson jättitauluun

Alexander Reichstein on tullut tunnetuksi lapsille suunnatusta installaatiotaiteestaan. Ateneumissa olleeseen Carl Larssonin näyttelyyn hän suunnitteli Kotona-tilateoksen. Siinä Larssonin akvarellit olivat kasvaneet kokonaisten huoneiden kokoisiksi, jolloin lapset pääsivät siirtymään ajassa sata vuotta taaksepäin, suoraan ruotsalaiseen taiteilijakotiin Sundborniin.

Kun Ateneumissa oli suuri Picasso-näyttely, suunnitteli Reichstein taiteilijan La Liseuse - taulusta huoneen kokoisen tilateoksen, jonka sisälle voisi mennä, niin lapset kuin aikuisetkin.

- Taulun sisällä oli lukuisia pieniä yksityiskohtia, jotka kertoivat Picasson kubistisesta maailmasta. Minusta oli tärkeää, että myös liikuntavammaiset lapset pääsivät taulun sisälle, joten suunnittelin sen niin, että siellä pystyisi liikkumaan myös pyörätuolilla.

Puhuva muna –teoksessa lapset saavat kiivetä linnunpesään silittelemään suurta munaa.

- Nyt tämä teos on moskovalaisessa koulussa nro 109, jossa on jonkin verran myös autistilapsia. Linnunpesää on kuvattu myös venäläiseen tv-ohjelmaan, jossa kerrottiin uudenlaisesta kouluopetuksesta.

Alexander sanoo, ettei ole pedagogi, mutta tietää myös kahden tyttären isänä, mistä lapset kiinnostuvat.

Taitelijasta on tärkeää se, että lapset saavat olla osallisia taiteen tekemisessä.

- He tekevät monia asioita paremmin kuin aikuiset. Luovan osuuden jätänkin suosiolla heille.

Alexander on seurannut kiinnostuneena, kuinka lapset toimivat hänen näyttelyissään.

- Bestiarium Construendum –interaktiiviseen näyttelyyn osallistuneet lapset kirjoittivat tarinoita siitä, millaisia hahmoja he loivat ja millaisessa maailmassa nämä elivät. Minulla on satoja lasten kirjoittamia tarinoita, ja valokuvia tuhansittain. Joku psykologi tai kasvattaja saisi tästä aineistosta kiinnostavan tutkimuksen.

Lastenkulttuuria pitäisi tukea enemmän

Alexander Reichstein muutti Suomeen vuonna 1990 yhdessä vaimonsa ja pienen tyttärensä kanssa. Ekaterina Protassova oli aloittanut väitöstudiumuksensa kaksikielisyyden opettamisesta. Hän teki yhteistyötä venäläisen päiväkotin Kalinkan kanssa, jossa oli kaksikielisiä lapsia.

Ekaterina kehitti kielileikkimenetelmän, joka käsitti kuusi kirjaa. Aleksander sai kuvittaa kirjat. Hän oli jo Moskovassa asuessaan tehnyt kirjojen kuvituksia, mutta Suomessa häntä alkoi kiinnostaa lasten maailma aivan erityisesti.

- Vedin kolmen vuoden ajan päiväkotin Kalinkassa taidetunteja. Teimme yhdessä lasten kanssa aika huimia projekteja, kuten esimerkiksi viisimetrisen Baabelin tornin.

Alexander sai vuonna 1991 kutsun Voipaalan lastenkulttuurikeskukseen pitämään elämysnäyttelyä.

- Järjestin vuosien mittaan lukuisia työpajoja ja elämysnäyttelyjä. Parhaiten muistan kauhulabyrintin, jonka järjestimme yhdessä Valkeakosken kuvataidekoulun kanssa. Voipaalassa aloin erikoistua vuorovaikutteisiin näyttelyihin, joissa lapset ovat osa teosta.

Ideat synnyttävät uusia ideoita. Alexander on tehnyt vuosien mittaan monenlaista taidetta: animaatioita, maalauksia, tilataideteoksia, veistoksia sekä kirjojen- ja lehtien kuvituksia. Hänet palkittiin Finlandia Junior –palkinnolla kirjailija Alexis Kourosin kanssa kirjasta Gondwanan lapset. Höyhensaari-näyttelystään hän sai Topeliuksen juhluvuoden mitalin. Valtion lastenkulttuuripalkinnon hän sai vuonna 2008.

- Totta kai olen iloinen näistä tunnustuksista, vaikka töitä ne varsinaisesti eivät tuoneetkaan lisää. Suomessa taiteilijan elämä on melko rankkaa, koska se vaatii oppimista elämään epävarmuuden kanssa. Mielelläni kiertäisin enemmänkin pystyttämässä jo olemassa olevia näyttelyitäni niille sopiviin tiloihin.

Alexander on hiukan harmissaan siitä, että juhlapuheissa korostetaan kuinka lastenkulttuuria tarvitaan, mutta nämä puheet jäävät hyvin usein ilmaan.

- Kysyntää olisi vaikka kuinka, mutta rahoituksesta on puutetta. Vaikka rakastankin työtäni, niin ilmaiseksi en tätä kuitenkaan voi tehdä.

Hän painottaa myös sitä, että ei ole samantekevää, millaista kulttuuria lapsille tarjotaan.

- Kun halutaan tehdä kunnolla, niin pitää tehdä vielä paremmin kuin aikaisemmin on tehty.